

JAROSŁAW WĄSOWICZ SDB
Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej

SPRAWOZDANIE WYDZIAŁU DO SPRAW WYZNAŃ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KONINIEDOTYCZĄCE DZIAŁALNOŚCI RUCHU „ŚWIATŁO-ŻYCIE” W LATACH 1977-1980

Jednym z głównych obszarów konfrontacji władz komunistycznych w PRL z Kościołem katolickim, była walka o serca młodzieży. Trwała ona przez cały okres tzw. Polski Ludowej i przybierała różne formy. W pierwszym okresie, począwszy od końca lat 40-tych XX w., przejawiała się głównie w zakazie działalności katolickich młodzieżowych grup i stowarzyszeń formacyjnych (m.in. Sodalicii Mariańskiej, Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Męskiej i Żeńskiej), likwidacji nauczania religii w szkołach oraz przejęciu przez władze niemal wszystkich placówek szkolno-wychowawczych prowadzonych przeważnie przez zakony. W kolejnych zaś dekadach objawiała się m.in. w próbach kontrolowania nauczania religii w obiektach parafialnych, indoktrynowaniu ideologicznym młodzieży poprzez przymuszanie do wstępowania w szeregi reżimowych organizacji, w permanentnej inwigilacji duszpasterstw młodzieżowych i akademickich oraz kapłanów, którzy w nich posługiwali¹.

Czołowe miejsce w aparacie kontroli i represji państwa wobec Kościołów i związków wyznaniowych zajmował wówczas Urząd do Spraw Wyznań². W realizacji swoich zadań współpracował on niemal ze wszystkimi ministerstwami, głównie zaś z oświatą (nauczanie religii, szkoły wyznaniowe, seminaria duchowne), finansami (polityka finansowa

¹ Więcej zob. m.in.: Por. S. Bober, *Walka o dusze dzieci i młodzieży w pierwszym dwudziestoleciu Polski Ludowej*, Lublin 2011; L. Szuba, *Polityka oświatowa państwa polskiego w latach 1944-1956*, Lublin 2002; J. Wąsowicz, *Likwidacja salezjańskich zakładów wychowawczych*, „Biuletyn IPN” 2007, nr 4, s. 49-56. E. J. Kryńska, S. W. Mauersberg, *Indoktrynacja młodzieży szkolnej w Polsce w latach 1945-1956*, Białystok 2003; *Oblicze ideologiczne szkoły polskiej w latach 1945-1956*, red. E. Walewander, Lublin 2002; D. Zamiatąła, *Zakony męskie w polityce władz komunistycznych w Polsce w latach 1945-1989*, t. 1, *Problematyka organizacyjno-personalna*, Łomianki 2011; t. 2, *Działalność duszpasterska i społeczna zakonów w latach 1945-1989*, Łomianki 2012. Tamże bogata literatura dotycząca tegoż zagadnienia.

² Urząd do Spraw Wyznań – jednostka administracji państwowej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powołana do istnienia ustawą z dnia 19 kwietnia 1950 r. (Dz. U. 1950, nr 19, poz. 156) po podpisaniu porozumienia między rządem a Episkopatem Polski z dn. 14 kwietnia tegoż roku. Został zlikwidowany przez Sejm 23 listopada 1989 r. (Dz. U. 1989, nr 64, poz. 387). Był podzielony na Wydziały: ogólny, wyznania rzymskokatolickiego, wyznań pozostałych oraz na samodzielne Referaty: nadzoru stowarzyszeń wyznaniowych, nadzoru Funduszu Kościelnego (powołanego 20 marca 1950 i włączonego w struktury Urzędu). Urząd ds. Wyznań miał swoje komórki na szczeblu wojewódzkim, a od 1957 r. także powiatowym i miejskim.

wobec Kościoła) ministerstwem budownictwa (budownictwo sakralne) oraz ze Służbą Bezpieczeństwa, zwłaszcza z Departamentem IV Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, który zajmował się walką z wrogą „antypaństwową” działalnością kościołów i związków wyznaniowych, ewidencjonowaniem i dokumentowaniem m.in. działalności kleru katolickiego i innych wyznań³.

Pomimo wszystkich niedogodności Kościół wychodził zwycięsko w rywalizacji z władzami o serca i umysły polskiej młodzieży. Zdołał wypracować takie metody pracy duszpasterskiej, które pomimo licznych zakazów pozwalały na systematyczną pracę formacyjną. Szczególną estymą wśród młodych cieszył się zwłaszcza Ruch "Światło-Życie", zwany popularnie „oazą”. Ze względu na realizowany program i znaczną liczebność pozostawał w tym czasie w stanie stałego konfliktu z władzami. Twórcą oaz był ks. Franciszek Blachnicki⁴, który w 1951 r. zorganizował dla ministrantów pierwszy obóz wakacyjny. W kolejnych latach tego typu wypoczynek połączony z formacją funkcjonował pod nazwą „Oaza Dzieci Bożych”.

³ Od pierwszych chwil przejścia władzy w Polsce przez komunistów, w ramach powołanego przez nich Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego powołano specjalną strukturę organizacyjną do zwalczania Kościoła (Wydział V Departamentu V). Po reorganizacji resortu, już w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, funkcjonowała ona aż do schyłku PRL (w l. 1956-1962 był to Wydział V Departamentu III MSW, w l. 1962-1989 Departament IV MSW, w l. 1989-1990 Departament Studiów i Analiz MSW). Ponadto sprawami Kościoła zajmował się w PRL także aparat partyjny i administracyjny. Więcej na ten temat zob. H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL w walce z Kościołem katolickim 1944-1990. W świetle dokumentów MSW*, Warszawa 2000; A. Dziurok, Wstęp, [w:] *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec Kościołów i związków wyznaniowych 1945-1989*, red. A. Dziurok, Warszawa 2004, s. 19-32; J. Marecki, *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944-1975*, Kraków 2009, s. 33-100; P. Tomasik, *Wstęp*, [w:] *Plany pracy Departamentu IV MSW na lata 1972-1979*, Warszawa 2007, s. IX-XVIII; *Przeciw Kościołom i religii. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946-1952*, red. F. Musiał, Kraków 2008.

⁴ ks. Franciszek Blachnicki (1921–1987) – Sługa Boży, kapłan diecezji katowickiej. W 1939 r. był uczestnikiem kampanii wrześniowej, od października 1939 działał w konspiracyjnych strukturach Polskich Sił Zbrojnych i Polskiej Organizacji Powstańczej. Aresztowany w marcu 1940 r., był więziony kolejno w Auschwitz, Zabrze i Katowicach. 30 marca 1942 r. został skazany na karę śmierci przez zgilotynowanie za działalność konspiracyjną przeciw Trzeciej Rzeszy. Oczekując w katowickim więzieniu na wykonanie wyroku Blachnicki 17 czerwca przeżył swoje nawrócenie. 14 sierpnia, po 5 miesiącach spędzonych w celi śmierci, został ulaskawiony i karę śmierci zamieniono mu na 10 lat ciężkiego więzienia po zakończeniu wojny. Do czasu zakończenia wojny miał przebywać w obozach pracy. Przez następne lata przebywał w hitlerowskich obozach i więzieniach w Raciborzu, Rawiczu, Börgermoor, Zwickau, Lengsfeld (KL Flossenbürg). 17 kwietnia 1945 został uwolniony przez armię amerykańską. Po zakończeniu wojny wstąpił do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie i w 25 czerwca 1950 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był twórcą ruchu oazowego od 1954 r. i jego moderatorem do 1982 r. W 1961 r. aresztowany i skazany na 13 miesięcy w zawieszeniu na 3 lata. W latach 1964-72 był pracownikiem dydaktycznym KUL-u. W tym okresie publikował ok. 100 prac naukowych i popularnych. Z uczelni odszedł po niezatwierdzeniu przez władze jego rozprawy habilitacyjnej. Należał też do organizatorów Instytutu Teologii Pastoralnej. W roku 1967 został Krajowym Duszpasterzem Służby Liturgicznej i w tym czasie stworzył własną koncepcję służby liturgicznej. Zaangażował się w ruch odnowy soborowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego na emigracji. Zmarł w Carlsbergu (RFN). Obecnie trwa jego proces beatyfikacyjny. Por. G. Bochenek, *Ks. Franciszek Blachnicki*, [w:] *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956-89*, t. 1, red. J. Skórzyński i inni, Warszawa 2000, s. 38 – 40; A. Grajewski, *Blachnicki Franciszek Karol (1921-1987), kapłan diecezji katowickiej*, [w:] *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989*, t. I, red. J. Myszor, Warszawa 2002, s. 17-20; A. Wodarczyk, *Prorok żywego Kościoła*, Katowice 2008; A. Wojtas, *Apostol żywego Kościoła*, Kraków 2003.

Ruch oazowy zaczął prężnie się rozwijać w latach 60-tych XX w., prawdziwy rozkwit przeżywał jednak w kolejnych dwóch dekadach, starając się wcielić w swoich programach formacyjnych postanowienia Soboru Watykańskiego II. Głównym celem Ruchu "Światło-Życie" było kształtowanie dojrzałych chrześcijan we wspólnotach, które miały oddziaływać cnotami chrześcijańskimi na wszystkie dziedziny życia człowieka i społeczeństwa⁵. Ksiądz Blachnicki wypracował na potrzeby formacyjne własny program teologii wyzwolenia człowieka. Opierał się on zarówno na wyzwoleniu z grzechu indywidualnego, jak i z grzesznych struktur społecznych, które zniewalają całe narody⁶. Założyciel Ruchu "Światło-Życie", w swoich programowych pracach, trafnie opisywał rzeczywistość systemu komunistycznego, bronił prawa człowieka do wolności, wierzył w siłę działania ludzi wolnych, którzy we wspólnocie są w stanie przewyciężyć bezprawie i stworzyć społeczeństwo umożliwiające każdemu człowiekowi wzrost moralny⁷.

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, kiedy oaza umocniła swoją pozycję wśród propozycji duszpasterskich Kościoła i liczyła w całej Polsce kilka tysięcy członków, represje ze strony komunistycznych władz skierowane w to środowisko nasiliły się. Przybierały one różną formę: „nalotów” na obozy rekolekcyjne, nękanie kolegiami ludzi wynajmujących domostwa na oazy wakacyjne, zatrzymywanie i przesłuchiwanie działaczy oazowych, czasami ich usunięcie ze szkół czy też uczelni, stała inwigilację duszpasterzy⁸.

Poniższa edycja źródłowa jest przykładem takich właśnie przedsięwzięć władz pionu administracyjnego. Przedstawia ona sprawozdanie Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie na temat działalności Ruchu "Światło-Życie", które zostało sporządzone na potrzeby Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie. Co jakiś czas zbierano tego typu opracowania z terenów każdego województwa w kraju, aby na ich bazie tworzyć syntezy obrazujące skalę wpływu Ruchu „Światło-Życie” na młodzież. Pozwalały one także wydobyć z grona moderatorów najbardziej aktywnych kapłanów, którym baczniej niż innym się przyglądano⁹. W przypadku prezentowanego materiału

⁵ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Urząd ds. Wyznań, sygn. Spis 126/104, Grażyna Sikorska, *Ruch „Światło-Życie” w Polsce* /tłumaczenie tekstu: *The Light-Life Movement in Poland*, „Religion in Communist Lands” 1983 nr 1, k. 25.

⁶ G. Weigel, *Ostateczna rewolucja. Kościół sprzeciwu a upadek komunizmu*, Poznań 1995, s.172 -173.

⁷ F. Blachnicki, *Postsowieckim czyli nie wolno ci być niewolnikiem*, Kraków 2004.

⁸ List Sekretarza Episkopatu bp. B. Dąbrowskiego do kierownika Urzędu do Spraw Wyznań K. Kąkole o metodach zwalczania działalności duszpasterskiej, Warszawa 8 czerwca 1978 r., [w:] P. Raina, *Kościół w PRL. Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945-1989*, t. 3 lata 1975-89, Poznań-Pelplin 1996, s. 92-93; Zob. także R. Derewenda, *Bezpieka wobec ruchu oazowego (1977-1981)*, „Biuletyn IPN” 2007, nr 4, s. 93-102; R. Rawska, „Nielegalne kolonie”. *Władze PRL wobec ruchu oazowego (do roku 1980)*, „Więź” 2002, nr 1, s. 89-108; A. Müller, *Działalność ks. Franciszka Blachnickiego i ruch oazowy*, [w:] *Propaganda antykościelna w Polsce w latach 1945-1978*, red. S. Dąbrowski, B. Rogowska, Wrocław 2001, s. 142 -146; J. Żaryn, *Dzieje Kościoła Katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003, s. 366-368.

⁹ Zob. podobne sprawozdania: AAN, Urząd ds. Wyznań, sygn. Spis 125/347, Pismo Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koszalinie do Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie, Koszalin 13 listopada 1980 r., k. 161-167; Tamże, Notatka służbowa dotycząca działalności ruchu oazowego w województwie szczecińskim sporządzona przez Wydział do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, Szczecin 14 listopada 1980 r., k. 240-241; Tamże, Informacja dotycząca działalności oazowej na terenie województwa piłskiego w roku 1980 sporządzona przez Wydział do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Pile, bez daty wydania, k. 205-206; Tamże, Pismo Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku do Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie, Gdańsk 27 listopada 1980 r., k. 141-145.

źródłowego odnajdziemy w nim wielu wybitnych kapłanów diecezji wrocławskiej, zaangażowanych w duszpasterstwo młodzieżowe.

Z raportu wylania się również obraz, dopiero tworzącego się środowiska oazowego w woj. konińskim¹⁰, który w kolejnej dekadzie prężnie się rozwinął¹¹. Warto w tym miejscu wspomnieć, że początki Ruchu "Światło-Życie" w Koninie sięgają roku 1973, kiedy to odbyły się pierwsze rekolekcje oazowe prowadzone przez księży diecezji wrocławskiej w Sromowcach Niżnych. Ich moderatorem był wówczas ks. Krystin Kaźmierczak z Sieradza, a wzięła w nich udział młodzież z Bytonia, Kalisza, Konina i Sieradza. Oprócz rekolekcji wakacyjnych od końca lat 70-tych XX w. organizowane były diecezjalne oazy modlitwy w Kazimierzu Biskupim oraz w Koninie, a później w Nieszawie i Osieku¹².

W połowie lat 80-tych XX w. Ruch "Światło-Życie" przeżywał na terenie diecezji wrocławskiej, również w Koninie, swój największy rozkwit. W latach 1984-1986 w oazach uczestniczyło ponad 2 tys. młodzieży. W 1984 r. w parafii św. Maksymiliana Kolbe odbył się I Diecezjalny Dzień Wspólnoty. Odtąd podobne uroczystości odbywały się co roku w różnych rejonach diecezji wrocławskiej. Natomiast w lutym 1986 r. parafia św. Maksymiliana w Koninie gościła uczestników XI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu "Światło-Życie", odbywającej się po raz pierwszy pod przewodnictwem nowego moderatora krajowego ks. Henryka Bolczyka¹³.

NOTA EDYTORSKA

Oryginał prezentowanego dokumentu znajduje się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, pod starą sygnaturą: *Spis 125/347*. Sporządzony został na trzech stronach maszynopisu. Nie był on dotąd publikowany. Uwspółcześiono w nim ortografię i interpunkcję. W edycji źródłowej wszelkie wyróżnienia, dokonane przez twórcę dokumentu w formie podkreśleń, zaznaczono za pomocą czcionki wytłuszczonej. Rozwinięto i ujęto w nawiasy kwadratowe wszelkie skróty (np. inicjały imion, nazwy organizacji), poza słownikowymi. Dokument został opatrzony przypisami rzeczowymi, w których znalazły się objaśnienia konieczne do właściwego zrozumienia jego treści oraz noty biograficzne występujących w nich osób. Przy sporządzaniu biogramów korzystano z dostępnych opracowań oraz wydawnictw encyklopedycznych.

¹⁰ Na temat spotkań duszpasterzy odpowiedzialnych za Ruch „Światło-Życie” w diecezji wrocławskiej w tych latach zob. m.in.: *Spotkanie duszpasterzy służby liturgicznej związanych z Ruchem „Światło-Życie”*, „Kronika Diecezji Wrocławskiej” 1978, nr 1-2, s. 46; *Spotkania kapłanów prowadzących rekolekcje oazowe*, „Kronika Diecezji Wrocławskiej” 1979, nr 3-4, s. 82.

¹¹ Por. H. Witczak, *Parafia św. Wojciecha w Koninie-Morzysławiu wczoraj i dziś*, Konin 2014, s. 268-271.

¹² Por. J. Gąsiorek, *Ruch Światło-Życie w Diecezji Wrocławskiej*, opublikowano: http://www.wloclawek.oaza.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=130&Itemid=37 [dostęp. z dn. 14 maja 2014].

¹³ Por. Tamże.

EDYCJA ŹRÓDŁOWA

1980 listopad 10, Konin – *Sprawozdanie Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie na temat działalności Ruchu „Światło-Życie” sporządzone na potrzeby Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie*

^aKonin, dnia 18 listopada 1980 r.

Pf. Wz. 6832-3/80

^bUrząd do Spraw Wyznań
ul. Krakowskie Przedmieście Nr 50
00-950 w **Warszawie**

W odpowiedzi na Wasze pismo Nr RK 836/32/80 z dnia 17.IX.1980 r. w załączeniu przesyłam informacje o działalności ruchu „oazowego” na terenie woj. konińskiego w ostatnim okresie czasu.

Informacja

Działalność „oazową” na terenie woj. konińskiego rozpoczęto stosunkowo późno, bo dopiero w roku 1977. W tymże roku po raz pierwszy księża Marianie z Lichenia Starego¹⁶, gm. Ślesin z polecenia Kurii zorganizowali kilkudniowe obozy szkoleniowe odrębnie dla chłopców i dziewcząt. Od tego czasu w Licheniu organizuje się jeden lub dwa turnusy obozowe, które obsługiwane są przez księży świeckich oraz zakonnice, a księża Marianie udzielają im tylko pomocy w formie zakwaterowania i żywienia. Na każdym z takich turnusów przebywa od 30-50 osób. W roku 1979 zorganizowano drugi punkt „oazowy” na terenie województwa konińskiego w parafii Wąsosze, gm.[ina] Ślesin. W tejże parafii zabudowania parafialne i ogród przylegają do jeziora Ślesińskiego, to też stanowią one doskonały punkt do zlokalizowania obozu młodzieżowego. W roku 1980 w Licheniu Starym przebywała przez okres 2 tygodni młodzież „oazowa” z Gniezna. Grupę tę wizytował ks. biskup Jan Czerniak¹⁷, który wraz z towarzyszącymi mu osobami

^a *W lewym górnym rogu pieczęć:* Urząd Wojewódzki W KONINIE Wydział do Spraw Wyznań.

^b *Po lewej Pieczęć podłużna:* URZĄD DO SPRAW WYZNAŃ. Wpłynęło dn. 26.XI.1980, Wyzd. RK, Nr 6772

¹⁶ Zgromadzenie Księży Marianów w Licheniu prowadzi duszpasterstwo od 1949 r. Dom zakonny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny ustanowiono kanonicznie w roku 1950.

¹⁷ bp Jan Czerniak (1906-1999) – po ukończeniu gimnazjum we Wrześni, wstąpił w 1927 roku do Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Od 1929 roku kolejne 3 lata studiów kontynuował w Arcybiskupim Wyższym Seminarium Duchownym w Poznaniu. Święcenia kapłańskie otrzymał z rąk kard. Augusta Hlonda w dniu 12 czerwca 1932 r. W l. 1932-1938 był wikariuszem w parafii w Strzelnie, w l. 1938-1939 asystentem kościelnym Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej na archidiecezję gnieźnieńską i poznańską. Natomiast w l. 1946-1947 pełnił funkcję proboszcza w Smogulcu. Od 1947 był referentem ds. duszpasterstwa w kurii gnieźnieńskiej, w l. 1952-1968 wykładowcą teologii pastoralnej w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie. W dniu 18 listopada 1958 r. został nominowany biskupem pomocniczym archidiecezji gnieźnieńskiej i biskupem tytularnym Eudocia, 2 lutego 1959 przyjął sakrę biskupią z rąk prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego. Do 1989 r. był biskupem pomocniczym gnieźnieńskim. Pełnił funkcję wikariusza generalnego archidiecezji, a po śmierci kard. Wyszyńskiego w okresie 28 maja-8 sierpnia zarządzał archidiecezją, jako wikariusz kapitulny. W l. 1989-1999 był biskupem seniorem. W Kurii Metropolitarnej kierował Wydziałem Administra-

wyłosili dla młodzieży nauki. „Oazy” w parafii Wąsosze zarówno w roku 1979, jak i 1980 zorganizował ks. Stanisław Piotrowski¹⁸ – proboszcz parafii św. Mikołaja z Kalisza dla młodzieży z Kalisza. W roku 1980 po raz pierwszy zorganizowano „oazę” przy kościele parafialnym w Ślesinie. W tejsze „oazie” wzięła udział młodzież z miasta Turku. Poza tym wiemy, że od dwóch lat młodzież z miasta Konina w liczbie około 30 osób wyjeżdża do „oaz” najczęściej w góry, przeważnie do województwa nowosądeckiego¹⁹.

cji Ogólnej, w l. 1959-1981 był członkiem i wiceprzewodniczącym Komisji Maryjnej Episkopatu Polski, przewodniczącym Sekcji Sanktuariów Maryjnych. Por. K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 25-26.

¹⁸ ks. Stanisław Piotrowski (1912-1998) – w 1932 r. wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim, skąd po roku przeszedł do Włocławka. W grudniu 1938 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 1 stycznia 1939 r. pełnił funkcje prefekta w Liceum im. Piusa X we Włocławku. Po wybuchu II wojny światowej 7 września 1939 r. został kapelanem 14 Pułku Piechoty, z którym przeszedł szlak bojowy od Włocławka po Warszawę. Wzięty do niewoli w Żyrardowie, uciekł i powrócił do Włocławka. 30 października 1939 r. bp. Michał Kozal mianował go proboszczem w Czernikowie. 3 listopada 1940 r. został aresztowany przez gestapo. Osadzono go w Grudziądzu, skąd trafił najpierw do obozu koncentracyjnego Stuthoff, a następnie do podobozu w Elblągu. Po ucieczce z obozu, przedostał się do Warszawy, gdzie pracował jako wychowawca młodzieży, zwłaszcza harcerskiej. Związał się z konspiracyjną organizacją harcerską Hufce Polskie, skupiającą instruktorów łączących metodę harcerską z głęboką formacją religijną oraz ideologią narodowo-demokratyczną. Przez pewien czas był naczelnym kapelanem tej organizacji. W styczniu 1944 r. przeniósł się do Otwocka, aby leczyć chorobę płuc. W 1945 r. powrócił do diecezji włocławskiej. Był proboszczem w parafiach Lubanie, Ruzinowo i w Brzeziu, następnie pracował jako prefekt w Niższym Seminarium Duchownym, gimnazjum im. J. Długosza i Liceum Pedagogicznym. Jednocześnie był: diecezjalnym moderatorem Sodalicji Mariańskiej, Obrońcą Węzła Małżeńskiego i Kanclerzem Kurii we Włocławku. 16 listopada 1955 r. został aresztowany przez Funkcjonariuszy UB i osadzony w bydgoskim więzieniu. Zwolniony 10 maja 1956 r., został administratorem parafii Lubanie i Brześć Kujawski. W 1960 r. został zastępcą proboszcza parafii Wniebowzięcia NMP w Kaliszu. Wobec sprzeciwu komunistycznych władz, został przeniesiony najpierw do Michalina koło Włocławka a następnie do Kazimierza Biskupiego, gdzie został proboszczem. W 1965 r. objął parafię w Kole. W lipcu 1971 r. ks. Piotrowski został proboszczem parafii św. Mikołaja w Kaliszu. Na plebani ks. Piotrowskiego spotykały się różne grupy zawodowe: nauczyciele, bankowcy, służba zdrowia. W 1977 r. był inicjatorem zorganizowania w Kaliszu II Ogólnopolskiego Festiwalu Pieśni i Piosenki Religijnej „Sacrosong”. Dla młodzieży zorganizował w parafii Ruch „Światło-Życie”. Od 1978 r. organizował Kaliskie Dnie Kultury Chrześcijańskiej. Był także niestrudzonym organizatorem pielgrzymek oraz cenionym autorem. Opracowana przez ks. Kazimierza Rulkę przy współpracy ks. Jana Ludwiczaka bibliografia jego prac liczy 149 pozycji. Na zlecenie Komisji Episkopatu ds. Duchowieństwa zorganizował 10 kleryckich obozów integracyjnych, w których uczestniczyli alumni z różnych seminarium Duchownych. Pod koniec lat 80-tych XX wieku, we współpracy z niezależną od ZHP Polską Organizacją Harcerską, zainaugurował w Kaliszu pracę 15. Kaliskiej Drużyny Harcerskiej im. Św. Kazimierza. W 1989 r. przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Domu Katolickim w Kaliszu. Większą część zajmowanych przez siebie pomieszczeń przeznaczył na stołówkę dla ubogich, która wydawała do 300 posiłków dziennie. W 1990 r. został dyrektorem Kaliskiego Oddziału Uniwersytetu Ludowego im. Ks. Wacława Bliźnińskiego. Pomagał także w posłudze duszpasterskiej kaliskim proboszczom. W 1992 r. został ojcem duchowym diakonów nowo utworzonej diecezji kaliskiej. Zewnętrznym wyrazem uznania jego zasług stał się przyznany mu tytuł „Zasłużony dla Miasta Kalisza” oraz liczne odznaczenia. Więcej zob. *Służył w prostocie i miłości. Księga pamiątkowa ku czci ks. Stanisława Piotrowskiego (1912-1998)*, S. Olejnik, J. Plota, Kalisz 2003.

¹⁹ W latach 1976-1979 księża z diecezji włocławskiej organizowali oazy w rejonie Zakopanego i Krościenka, m.in. w: Dzaniszu, Małym Cichym, Staszowej, Sromowcach Niżnych, Zbludzy, oraz nad Popradem, Zubrzyku, Żegiestowie, Łomnicy Źdroju. Por. J. Gąsiorek, *Ruch Światło-Życie w Diecezji Włocławskiej*, opublikowano: http://www.wloclawek.oaza.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=130&Itemid=37 [dostęp. z dn. 14 maja 2014].

Poza tym w mieście Koninie od kilku lat istnieje i działa licząca około 40 osób grupa młodzieży nosząca nazwę „Sillentium”. Nie jest to jednak grupa „oazowa”. Jej założycielem i kierownikiem był i jest ks. wikariusz Ireneusz Pawlak²⁰ z parafii p.w. bł. M.[aksymiliana] Kolbego, któremu w pracy pomagają zakonnice²¹. Obsługę wszystkich bez wyjątku „oaz” stanowią księża, klerycy i siostry zakonne. Bardzo rzadko do obsługi „oaz” angażowane są osoby świeckie. W Wąsoszach i Ślesinie młodzież śpi pod namiotami, natomiast w Licheniu w pomieszczeniach noclegowych domu zakonnego księży Marianów. „Oazy” obejmują swoją działalnością młodzież z ostatnich klas szkół podstawowych oraz ze szkół średnich i to ze wszystkich środowisk zawodowych. Województwo konińskie ze swymi jeziorami i lasami jest dość atrakcyjnym terenem dla organizowania „oaz”. Chyba właśnie dlatego dziekan i proboszcz parafii p.w. bł. M. Kolbego w Koninie ks. Antoni Łassa²²

²⁰ ks. Ireneusz Pawlak (1930-1986) – w okresie okupacji był członkiem Szarych Szeregów, w 1949 r. wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, święcenia kapłańskie przyjął w 1954 r. Jako wikariusz pracował w Lubaniu, Kole, Turku. Od 1970 r. pracował w Koninie jako wikariusz parafii św. Wojciecha, od 1977 r. parafii bł. Maksymiliana Kolbego. Był cenionym dusz-pasterzem i wychowawcą młodzieży, moderatorem Ruchu Światło-Zycie, organizatorem licznych pielgrzymek do sanktuariów maryjnych w Polsce, pieszych pielgrzymek do klasztoru kamedułów w Bieniszewie, do sanktuariów maryjnych w Licheniu i Kawnicach. W 1980 roku zorganizował 40 dniową pieszą pielgrzymkę do Rzymu, gdzie pątników z Konina przyjął Ojciec Święty. Pamięć o tym gorliwym kapłanie jest w Koninie pielęgnowana po dziś dzień. Więcej. zob. A. Łassa, *ks. Ireneusz Pawlak. Wspomnienie pośmiertne*, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 1988, nr 10-12, s. 278-283.

²¹ W parafii pw. bł. Maksymiliana Kolbego od 1 IX 1977 r. pracowały siostry ze Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek. 25 kwietnia 1980 r. zgromadzenie erygowało tu dom zakonny pw. Matki Bożej Ostrobramskiej. Por. Siostry Benedyktynki Misjonarki, [w:] *Diecezja Włocławska 2000*, opr. W. Frątczak, W. Kujawski, A. Poniński, K. Rulka, L. Urbański, Włocławek 2001, s. 740.

²² ks. Antoni Łassa – urodził się 26 VIII 1928 w Osowcu-Twierdzy k. Grajewa. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, w czerwcu 1954 r. przyjął święcenia kapłańskie, w 1957 r. ukończył studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W l. 1957-1958 zastępca kierownika, w l. 1958-1970 kierownik Wydziału Duszpasterstwa w kurii włocławskiej. W okresie listopad 1970 – październik 1977 był proboszczem parafii św. Wojciecha w Koninie; od 1971 dziekan dekanatu Konin; od listopada 1977 proboszcz parafii bł. Maksymiliana Kolbego (od 1982 św. Maksymiliana Kolbego) w Koninie. Od jesieni 1980 r. współpracował z Międzyzakładowym Komitetem Założycielskim NSZZ „Solidarność” Konin, w 1981 r. zainicjował działalność Konińskiego Klubu Katolików. W stanie wojennym organizował na terenie parafii punkt dla transportów pomocy charytatywnej dla Polski z Zachodu, pomoc dla internowanych i ich rodzin, zorganizował też działalności Duszpasterstwa Ludzi Pracy, Bractwa Trzeźwości (we współpracy z Bożoną Brzezińską), Ośrodka Kultury Chrześcijańskiej, pomocy dla „Solidarności” Rolników Indywidualnych i Duszpasterstwa Rolników. Organizował też cotygodniowe msze św. w intencji internowanych; udostępniał pomieszczenia plebanii na niezależną działalność kulturalną. W 1984 r. był w Koninie współpracownikiem Społecznego Komitetu Budowy Pomnika kapucyna powstańca styczniowego z 1863 r. o. Maksymiliana Tarejwy. W 1989 r. udostępnił pomieszczenie dla Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” i pomagał w prowadzeniu kampanii wyborczej. Od 2003 r. jest na emeryturze, mieszka w Domu Księdza Emeryta w Koninie. Por. E. Wojcieszek, *Łassa Antoni ks.*, [w:] *Encyklopedia „Solidarności”. Opozycja w PRL 1976-1989*, t. 1, red. M. Łątkowska i inni, Warszawa 2010, s. 255; B. Brzezińska, *Od zakrystii*, Konin 2004; E. Zaleska, W. Zaleski (oprac.), *Zakazana „Solidarność”. Rzecz o podziemnej „Solidarności” w Regionie Konińskim w okresie 13 XII 1981- 17 IV 1989*, Konin 2000, s. 21, 102-108, 141-157, 212, 347.

zorganizował w roku 1979 u siebie w kościele dwudniową ogólnopolską konferencję księży organizatorów „oaz”²³, w której wziął również udział ks. dr F.[ranciszek] Blachnicki²⁴.

Nasz Wydział wiedząc o tym już jesienią 1979 r. podjął działania zmierzające do zahamowania ruchu „oazowego” na terenie województwa. W tym celu po ustaleniu parafii, które mają potencjalne warunki, by stać się bazami dla organizujących się „oaz” przeprowadzono rozmowy z proboszczami. W tych rozmowach powiadomiono ich, że władze nie życzą sobie, by na terenie ich parafii organizowano „oazy”, gdzie obok treści religijnych realizuje się bogaty program polityczny nieprzychylny Polsce Ludowej. Księża na ogół twierdzą, że nie są zainteresowani w tworzeniu „oaz” i dowodzą, że są do tego zmuszeni przez Kurię. Może to polegać na prawdzie, bowiem faktem jest, że ks. Stanisławowi Kwiecińskiemu²⁵ z Kalisza w Kurii oświadczono, że otrzyma parafię Wąsosze pod warunkiem, że zobowiąże się utworzyć w niej punkt dla „oazy”. O potencjalnych możliwościach utworzenia „oaz” powiadomiliśmy też odnośnych naczelników gmin oraz Wydział IV.

A oto odpowiedzi na pytania postawione nam w cyt. wyżej Waszym piśmie.

1. Młodzieży zgromadzonej w „oazach” najwięcej czasu zabiera wysłuchiwanie nauk religijnych oraz udział w nabożeństwach i skupieniach. Niewiele czasu poświęca się w „oazach” na omawianie spraw społeczno-politycznych. Poza tym dla członków „oaz” organizuje się różnego rodzaju wycieczki, wyświetla filmy oraz urządza gry i zabawy. Ze swej strony nie zauważyliśmy żadnych zmian w programie i działalności „oaz” po ukazaniu się deklaracji częstochowskiej²⁶.

²³ Wspomniana konferencja odbyła się w dniach 20-21 listopada 1979 r. Tematyka wygłoszonych referatów koncentrowała się wokół hasła przewodniego, które brzmiało „Realizacja programu formacyjnego dziecięcych zespołów służby liturgicznej”. W czasie spotkania zorganizowana została pielgrzymka do sanktuarium Matki Bożej w Licheniu, gdzie odprawiono nabożeństwo maryjne oraz odnowiono akt poświęcenia Niepokalanej służby liturgicznej w Polsce. Por. R. Derewenda, *Dzieło wiary. Historia Ruchu Światło-Życie 1950-1985*, Kraków 2010, s. 89-90.

²⁴ W Koninie ks. Blachnicki wygłosił dwa referaty: „Oaza Dzieci Bożych jako forma rekolekcji dla dziecięcych zespołów służby liturgicznej (Przypomnienie w 25-lecie pierwszej oazy)” oraz „Problem formacji animatorów dla dziecięcych zespołów służby liturgicznej”. Por. R. Derewenda, *Dzieło wiary...*, s. 90.

²⁵ ks. Stanisław Kwieciński (1936-1983) – po uzyskaniu matury w 1954 r. podjął studia w Wyższej Szkole Rolniczej we Wrocławiu na wydziale Weterynarii, w l. 1955-1961 studiował teologię w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku, 21 maja 1961 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa Franciszka Korszyńskiego. Następnie był wikariuszem w parafii Męka, Morzysław, Uniejów, Kikół, Brzeźnio, św. Mikołaja w Kaliszu. W l. 1978-1983 był proboszczem parafii Wszystkich Świętych w Wąsoszach, którą ożywił religijnie. Podczas każdych wakacji gościł dzieci i młodzież z Ruchu „Światło-Życie”, użyczając bazy logistycznej na namioty, rozrywkę i modlitwę. W tym czasie ufundował w kościele parafialnym malowanie i złocenie ołtarzy, ambony i drogi krzyżowej. Zmarł 16 grudnia 1983 r. Dane uzyskane od ks. Antoniego Ponińskiego (W zbiorach Jarosława Wąsowicza); R. Andrzejewski, *ks. Stanisław Kwieciński*, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 1984, nr 1-2, s. 46-47.

²⁶ Deklaracja częstochowska – w literaturze pojawia się także jako deklaracja jasnogórska, chodzi o dokument, ogłoszony i podpisany 2 marca 1980 r. przez 460 delegatów V Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu „Światło-Życie”. Jego pełny tytuł brzmiał: „Deklaracja w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu”. Przedstawiał on m.in. stosunek członków ruchu oazowego do władz państwowych, sprawę udziału w wyborach, które w rzeczywistości PRL były farsą. Deklaracja oceniała, iż państwo znalazło się w permanentnym kryzysie, o którym świadczyła ówczesna sytuacja polityczna, społeczna, gospodarcza, kulturowa, moralna i religijna. Postulowano wyzwoleń ludzi i narodu od wszelakiego zła, a jako drogę do tegoż, wskazywano dawanie świadectwa prawdzie. Władze komunistyczne szybko zwróciły uwagę na ten dokument, jako na rzekome świadectwo politycznego zaangażowania Ruchu „Światło – Życie”. Przeciw oazowiczom wykorzystywała go także Służba Bezpieczeństwa. Por. R. Derewenda, *Dzieło wiary*. s. 189, 325-326.

2. Nie stwierdzamy również, by dokonane zmiany kadrowe w ruchu „oazowym” wpłynęły na działalność „oaz”, przynajmniej dotąd tego nie zauważyliśmy.

3. Jak dotąd ruch „oazowy” na terenie naszego województwa nieprzybiera postaci masowej a nawet niewzrasta liczebnie. Jego zasięg u nas wciąż na szczęście jest bardzo mały, a w stosunku do liczby młodzieży prawie żaden. Prawdopodobnie będzie się on chyba i u nas rozszerzał, bo jak wskazałem już wyżej od 2 lat około 20 osób rocznie szkoli się w rejonie Krościenka.

²⁷Dyrektor Wydziału
Czesław Burszewski²⁹

Źródło: Archiwum Akt Nowych, Urząd ds. Wyznań, spis 125/347, k. 158-159.

²⁷ *Pieczęć: Dyrektor Wydziału Czesław Burszewski*

^c *Powyżej nieczytelny podpis*

²⁹ Czesław Burszewski (ur. 1926) – od listopada 1946 r. członek PPR. Od 1 września 1960 r. do lipca 1962 r. słuchacz w Szkole Partyjnej w Katowicach. Od 1 listopada 1956 r. do marca 1957 r. kierownik Referatu ds. Wyznań w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Turku. Od marca 1957 r. do 31 lutego 1958 r. kierownik Biura w Zarządzie Powiatowym Ligi Przyjaciół Żołnierza w Turku. W latach 1957-1958 przewodniczący Powiatowej Komisji Kontroli Partyjnej. W okresie 31 październik 1958-31 sierpień 1960 Sekretarz Propagandy w Komitecie Powiatowym PZPR w Turku; 15 grudzień 1962-31 październik 1964 I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR w Kępnie. Por. Dane osoby z katalogu kierowniczych stanowisk partyjnych i państwowych b. PRL, opublikowano na stronie: <http://katalog.bip.ipn.gov.pl/showDetails.do?idx=B&katalogId=1&subpageKatalogId=1&pageNo=1&nameId=8785&osobaId=59064> [dostęp z dn. 22 VIII 1914 r.]